

П. М. Перехрестенко, В. Л. Новак

Гематологія

ГЕМАТОЛОГІЯ (від грец. αίμα(αίματος) – кров і ...логія) – наука, що вивчає систему крові в нормі та при патології. Охоплює знання про кровотворення, морфологію і функції кістк. мозку та периферич. крові, етіологію, патогенез, патоморфологію, клін. прояви, діагностику і лікування захворювань системи крові. До осн. гематол. нозол. форм належать анемії, геморагічні захворювання та гемобластози. Анемії (вторинні та набуті) складають групу захворювань, що характеризуються зменшенням у крові заг. кількості еритроцитів та рівня гемоглобіну або змінами в його структурі. Можуть виникати внаслідок порушень утворення еритроцитів, підвищення рівня їхнього розпаду або втрат при кровотечах (апластичні, гемолітичні, В12-, фолієво-, залізодефіцитні анемії та ін.). Геморагічні захворювання виявляються в схильності до кровотеч унаслідок порушень гемостазу і зумовлюються зниженням кількості тромбоцитів у крові або їхньою неповноцінністю (тромбоцитопенії та тромбоцитопатії), розладами в системі зсідання крові (гемофілії та ін. вроджені і набуті коагулопатії), патологією судин. стінки (хвороба Рандю–Ослера). Гемобластози – пухлини, що розвиваються з клітин кровотвор. та лімфатич. тканин. Серед них виділяють лейкемії – пухлини кровотвор. тканини з первин. локалізацією в кістк. мозку (гостра та хронічна мієлоїдні лейкемії, гостра та хронічна лімфоїдні лейкемії та ін.); лімфоми – пухлини лімфатич. тканини (лімфома Годжкіна, негоджкінські лімфоми). Гемобластози відзначаються високим рівнем летальності і належать до пріоритет. проблем. Тенденції ураження насел. України гемобластомами збігаються зі світ. закономірностями: підвищується рівень захворюваності на їхні окремі форми, зокрема на негоджкінські лімфоми, мієломну хворобу, хронічну лімфоїдну лейкемію. Показники захворюваності на гемобластози в Україні 1965 на 100 тис. осіб складали у чоловіків – 10,1, у жінок – 6,2; 1970 – 11,4 та 6,9 відповідно; 1980 – 14,8 та 9,1; 1990 і в жінок, і в чоловіків – 15,4; 1995 – 14,7. Показники смертності від гемобластозів в Україні 1988–96 перебували у межах 10,0–10,9 випадків на 100 тис. осіб. У структурі смертності насел. України 1991 від злоякіс. новоутворень гемобластози посідали 4-е м. (5,4 %). Особливістю епідеміол. процесу в Україні є переважання розповсюженості ураження злоякіс. пухлинами в пд.-сх. регіоні. Г. тісно пов'язана з трансфузіологією. При лікуванні гематол. хвороб широко застосовують переливання компонентів донор. крові (еритроцит. та тромбоцит. маси, відмиті еритроцити, свіжозаморожена плазма, кріопреципітат, імуноглобуліни, альбуміни), в

окремих випадках – цільної крові, якими постачають лікув. заклади станції переливання крові і відділ. заготовки і переливання крові, що є складовими системи служби крові. При відповідних показаннях застосовуються кровозамінники (колоїдні, солеві, поліфункціон.). Особливо важливе значення має застосування їх при операціях плазмоцитаферезу.

1947 встановлено посаду гол. гематолога МОЗ України. Першим її обіймав *О. Федоровський*, згодом – *П. Перехрестенко*, *В. Новак*. 1964 в обл. лікарнях організовано гематол. відділи, в поліклініках – гематол. кабінети. Нині гол. наук. установами в галузі Г. є Інститут гематології та трансфузіології АМНУ (Київ) та Інститут патології крові та трансфузій. медицини АМНУ (Львів). В Україні відомі 2 школи гематологів: київ. та львівська. Основоположниками першої були *Д. Яновський*, *М. Стражеско*, *А. Даштаянц*, їхні послідовники – [В. Бебешко](#), [С. Гайдукова](#), [В. Клименко](#), *А. Романова*; львів. школу заснував *С. Мартинов*, нині серед її представників – [Я. Виговська](#) та [В. Логінський](#). Від 1966 в Україні діє Укр. наук.-мед. товариство гематологів і трансфузіологів. Першим його головою був *С. Лаврик*, нині – *П. Перехрестенко*. Від 1965 щорічно видається наук. зб. [«Гематологія і переливання крові»](#).

Рекомендована література

1. Яновский Д. Н. Руководство по клинической гематологии. К., 1962;
2. Выговская Я. И., Логинский В. Е., Мазурок А. А. Гематологические синдромы в клинической практике. К., 1981.

Бібліографічний опис:

Гематологія / П. М. Перехрестенко, В. Л. Новак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29019>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).